

הרב אשר וייס

ראש ישיבת חוג חתם סופר

בני ברק - ק. צאנו נתניה

הוצאת

בישול בתנור מיקרוגל לענין שבת וכשר וחלב

בבישול זה בשבת ואבאר את יסודות הדברים ותוצאותיהם.

ב

הנה פשוט ומבואר דאף בבישול בשבת אין זה נכון לומר דכל שנתבשל התפצא יש בו איסור בישול דהלא גם בשבת פטור המבשל בחמה ותולדותיה כמבואר בשבת ל"ט ע"א, ובטעם הדבר דהמבשל בחמה פטור כתב רש"י משום דאין זה דרך בישול הרי דאף בשבת צריך שיהא מעשה בישול וצריך שיעשה בישול זה כדרכו ולא די במה שיש תוצאת הבישול, וא"כ עיקר מגמתנו בדיון זה להבין ולבאר למה המבשל בחמה אינו דרך בישול ולמה פטור עליה בשבת ומתוך כך לבא לידיו שורת הדין בנוגע לבישול בתנורי מיקרו גל, ואין כל זה ענין כלל לדברי החת"ס הנ"ל דהלא שם הוי בישול גמור מצד המעשה ואופן הבישול דהלא הוא מבעיר אש וע"י האש חייב בשבת אלא שחידש החת"ס דאינו חייב בשבת אלא כשיש דבר המתבשל ויש פרי למלאכתו (ודבריו יבוארו לקמן), אך בני"ד כל שאלתנו הוא על עצם בישול משונה זה האם בכלל מלאכת בישול הוא או שמא אין זה דרך בישול ואף גרע טפי מהמבשל בחמה כמו שיתבאר.

ובהכנת דברי רש"י שכתב דהמבשל בשבת אינו דרך בישול נתקשו מאוד גאוני

כבוד ידידי הרה"ג סיני ועוקר הרים מרביץ תורה לעדרים הרב אליהו יצחק בריסק, מונסי ארה"ב, רב שלום עד בלי ירת.

קונטרסו הגדול בענין שאלת הבישול בתנורי "מיקרו-גל" בשבת ובכשר בחלב קבלתי ועל אף עומס טרדותי הנני לבאר לו בקיצור את הנלענ"ד בשאלתא דא, ובמה שכתב כ"ת.

א

הנה תורף דברי כ"ת בקונטרסו לבאר דשאני בישול בכשר בחלב שבו עיקר האיסור הוא במעשה הבישול מבישול בשבת שבו מלאכת מחשבת אסרה תורה ומהות החטא הוא בתוצאת הבישול וכמ"ש בחת"ס בשו"ת יר"ד סי' צ"ב לחלק בין בב"ח לשבת בענין המדליק נר דלגבי שבת אינו חייב משום מבשל על התכת החלב כיון שהולך ונבער ועובר ובטל מן העולם אבל לגבי בב"ח חייב על בישול זה, ומתוך כך הסיק לגבי בישול בתנורי מיקרו גל דלגבי בב"ח אין בו איסור כיון שאין זה דרך בישול ואין לדמותו לבישול במים אבל לגבי שבת יש בו איסור בישול כיון דמ"מ הוי בישול גמור לגבי המתבשל בו ויש בו כח התשמל דהוי תולדות אור, זה תו"ד כ"ת.

אמנם לדעתי עיקר חסר מן הספר ולענ"ד פשיטא דאין איסור דאורייתא

בפ"ט מהל' שבת ובתורת משה להתח"ס
 כפרי ייקהל שכ"כ דבישול בחמה פטור
 משום שלא הי' במשכן וגם בדבריהם יש
 לתמוה כנ"ל וכבר כתב בנובי"ת יו"ד סי'
 מ"ג דע"כ לא משום דבעינן דומיא דמשכן
 פטרו המבשל בחמי שכריה דהלא פטור
 הוא אף בכב"ח כנ"ל, וגם במש"כ
 דבתולדות אש נחשב כאילו מבשל באש
 עצמו בריחוק מקום סברא רחוקה היא
 דבשעת הבישול אין כאן אש כלל ואין זה
 דומה כלל למבשל באש ממש בריחוק קצת
 ולענ"ד אין בזה אף דמיון רחוק.

ג

אלא נראה כיאור אחר בדברי רש"י
 והוא, דהנה בכל פטור כלאח"י יסוד הדבר
 הוא דיני התורה אינם מחייחים אלא
 למעשים שנעשו כדרך וכדרכו של עולם
 והרגלו ולא למעשים משונים שלא כדרכו
 של עולם וכדמצינו גם באיסורי אכילה
 והנאה דאינו חייב עליהם אלא כדרך
 הנאתן (פסחים כ"ד ע"ב) וביאה דרך
 אחוריו דאינו מטמא משום והבא אל הבית
 (שבועות י"ז ע"ב), דמעשה שנעשה שלא
 כדרך אין בו חוקף דיני התורה (והארכתי
 בזה במנחת אשר לשבת סי' ע"ה עיי"ש).
 ונראה לפי"ז דבמלאכת בישול דאין בישול
 ללא מבשל דהיינו מקור חום שעל ידו
 מתבשל הדבר המתבשל בעינן שיהא
 מבשל רגיל ולא מבשל משונה וכיון
 שעיקר דרך בישול הוא ע"י האש אינו חייב
 אלא בבישול על ידה ולא בחמה
 ותולדותיה דהוי' מבשל משונה כיון שאין
 דרך לבשל על ידן, דכמו דצריך שיהא
 מעשה רגיל ומצוי כך בעינן בבישול שיהי'
 המבשל רגיל ומצוי ולא משונה.
 ובספרי לפסחים סי' מ"ט כתבתי עוד

בתראי, דהלא אין כלל שינוי במעשה
 הבישול דהלא אף המבשל בתולדות חמה
 פטור, ומה שינוי יש במניח חתיכת בשר
 לתוך סיר מלא מים דוחתים שנחבשלו
 בחמה והלא מצד מעשה הבישול אחת היא
 אם מניח בשר לתוך תולדות אור דהיינו
 מים שנחבשלו ע"ג האש או מניח חתיכה
 זו לתולדות חמה דהיינו מים שנחבשלו ע"י
 התחמה, ועוד דמכואר שם לגבי המבשל
 בחמי שכריה דלמ"ד דעוברים על פתחה
 של גיהנום הוי תולדות אור וחייב ולאידך
 מ"ד הוי כתולדות חמה ופטור הרי דאין זה
 משום שינוי במעשה הבישול וא"כ בודאי
 אין פטור בישול בחמה ותולדותיה מצד דין
 כלאחר יד אלא גדר אחר יש בו.

ובשו"ת אגרות משה או"ח ח"ג סי'
 נ"ב כתב בכונת רש"י דפטור בבישול
 בחמה ותולדותיה משום דאינו דומה
 לבישול שהיה במשכן וכונת רש"י דכיון
 דאינו לגמרי דרך בישול לא מדמינן לה
 לבישול בתולדות אור שהיה במשכן, ועוד
 כתב שם שם דרך אחר דבתולדת אור הו"ל
 כאילו הוא מבשל באש גופה כיון שכת
 החום כת האש הוא אבל תולדת חמה דכת
 התמה יש בהם ולא כת האש אינם עיקר
 דרך בישול אף שאין כאן שינוי בעצם
 מעשה הבישול ואינו כלאח"י ולפי שני
 דרכיו הסיק דבתנור מיקרו גל חייב אבישול
 מה"ת כיון דהוי בישול גמור ודרך לבשל
 בו יש לדמותו לבישול באש עיי"ש.

ויש לענ"ד לפקפק בשני דרכיו, דמה
 שכתב דפטור בתולדת חמה משום דאינו
 דומה למשכן תמוה והלא גם בפסח לא הוי
 מבושל בחמה ותולדותיה ומה ענין קרבן
 פסח אצל משכן ואטו מלאכת מחשבת
 כתיב בה, וע"כ דאין זה ענין למלאכת
 המשכן כלל. (ובאמת ראיתי גם בקרית ספר

יש לדון לעולם לפי המקום והזמן וכל ענין שאין שינוי גמור במעשה המלאכה אין בו פטור כלאחר יד אבל כמה שאין דרך בישול מצד כח החום של המבשל לעולם אינו חייב אלא בעיקר דרך בישול דאין הפטור משום שינוי אלא משום דאין זה עיקר דרך בישול ולא כמבשל כזה נאמרה איסור בישול בשבת, ומסתבר לכאוי דלגבי עיקר גדר בישול מצד כח המבשל אין הדבר תלוי לפי השתנות הזמנים והמקומות כלל, דלגבי מעשה האדם בודאי אין הדבר תלוי אלא במציאות הדברים בכל מקום וזמן דאין למעשה האדם צורה מסוימת, אבל לגבי כח המבשל אפשר דאין לנו לדון אלא לפי מה שהיה כשניתנה תורה ומה שנתחדש בזמנינו ע"י פלאי הטכנולוגיה אין בו כרי לשנות את דיני התורה, ונראה פשוט לענין דאף אם במקום ובזמן מסוים ינהגו רוב בני"א לבשל בחמה ותולדותיה לא יהא בזה חיוב לאחר שקבעו חז"ל דאין בזה דין בישול, ודו"ק.

ה

ולפי"ז נראה דבאמת אין לחייב על הבישול בתנורי מיקרו גל דבישול זה כודאי לא עדיף מתולדות חמה ואף אם דרך לבשל בהם אין בהם איסור תורה דאין זה תולדות אור.

ובאמת נראה דתנור זה גרע מתולדות חמה ואינו דרך בישול כלל דבכל בישול יש מקור חום שעל ידו מתחמם האוכל או דבר אחר המתבשל ובהו חילקו חכמים אם מקור החום המבשל נתחמם ע"י אש או ע"י חמה, אבל בתנורי מיקרוגל אין בכלל דבר חם שעל ידו מבשל האוכל דגלים אלו שהאוכל מתבשל על ידם - אינם חמים כלל

יחירה מזו דבמלאכת בישול אין כלל פטור דכלאח"י על מעשה הבישול כיון שאין הוא עושה את גמר המלאכה ואינו אלא מקרב את הבישול שנעשה מאליו ע"י חום האש והמניח קדירה על גבי האש במרפיקו או בשאר אופן משונה יתחייב כיון שאינו עושה את עצם המלאכה אלא מכשירה בלבד ומצאתי שכבר כתב כן אחד הקדמונים בשו"ת מהר"ת או"ז סי' ל"א עי"ש, ויש בזה נותן טעם לשבח ביסוד דברינו וכיון שעיקר הבישול נעשה ע"י מקור החום צריך שיהא מבשל כדרכו דהיינו אש ותולדותיה ולא מבשל משונה שאין דרך לבשל על ידו, וזה נראה כונת דש"י במבשל בתולדות חמה דאין דרך בישול בכך, דעיקר כח החום שמבשלים על ידו הוא כח האש ובישול כחום שלא בא מן האש משונה הוא.

ומצאנו עוד כיוצא בזה במלאכות שבת לגבי התולש מעציץ נקוב שהוא פטור בשבת כמבואר בשבת דף פ"א ע"ב וכתב שם דש"י "דאין דרך זריעה בכך" ולכאורה תמוה מה ענין זריעה שלא כדרכה לחלישה וכי הזרע בשינוי כגון במרפקו וכדו' לא יתחייבו אחרים על תלישת הגידולים, אלא נראה דאין כונת דש"י לשינוי במעשה הזריעה, וכמו"כ אין שינוי במעשה התלישה אלא דהחפצא שבו נעשית המלאכה משונה היא דהמחובר לעציץ אינו מחובר כעיקר דרכו ואין גדר מלאכה מתייחסת אליו כמו שפטור במעשה שנעשה שלא כדרכו כנ"ל.

ד

וכיון דאתינא להכי, נראה להוסיף עוד, דשאני כלאח"י שהוא במעשה האדם משינוי זה כ"מבשל" דלגבי מעשי האדם

בישול בחמה עצמה מותר לכתחלה ולכאורה בישול זה אינו תולדות חמה ולא גרע מבישול בחמה עצמה, אך מאידך יש לטעון דכמו שגזרו תולדות חמה אטו תולדות אור דאתי לאיחלופי כמו"כ יש לגזור חנוך זה אטו תנורים וכלי בישול ואפיה אחרים, ואף שיש מקום לבעל דין לחלוק דגזירה זו לא מצינו בדברי חז"ל ואין בכותנו להוסיף גזירות במה שלא גזרו הם, אך באמת אפשר דגם זה בכלל גזירת תולדות חמה ובדברים רבים יש להסתפק בכע"ז ביחס לגזירות חז"ל בדברים שלא היו בזמנם בצורתם הנוכחית האם להכלילם בכלל גזירתם מצד דמיונם המהותי או לומר דאין לך אלא גזירתם ועליהם אין להוסיף, ובכל כה"ג נטיית לבי דאין להקל ורק גדולי הפוסקים לדורותיהם בכח תורתם¹²³⁴⁵⁶⁷ ובפלט שלם הדק והזך היה בידם למתוח קר לקרב את זה ולרחק את זה אבל אנו כאצבע בקירא בסברא ויש להחמיר בכל כיוצא בזה, ולפיכך נראה דבתנורי מיקרו גל מידי חשש איסור דרבנן לא יצאו אך איסור תורה אין בו כמבואר.

משום כל הנ"ל, נלענ"ד דיש מקום

להתיר מעיקר הדין בישול בתנור זה לצורך חולה שאב"ס באופן שאין בו מלאכה אחרת כגון שהתנור מכון מע"ש ע"י שפון שבת, אמנם למעשה אין לנהוג כך לענ"ד אף אם היה זה מעשי ותועלתו דכל כע"ז בחידושים טכנולוגיים יש למעט ולהמנע ככל האפשר מלהתיר דמי לידנו יתקע שלמחר לא ימציאו כלי אחר הדומה לו בצורתו ושינה בענינו ויהי' בו איסור דאורייתא ויבואו לידי מכשול, ויש בו גם מעין עובדא דחול, ואין זה דומה למוגנים ונורות מאור המופעלים ע"י שפון שבת

וכל החום נוצר בתוך האוכל עצמו - ע"י שינוי מולקולרי שנגרם ע"י הגלים האלה וכאשר הוא מבשל ללא מקור חום חיצוני בודאי הוי בישול משונה ולא דרך בישול אף כשאין שינוי במעשה האדם, וגרע טפי מהמבשל בחמה ותולדותיה דמ"מ יש בהם מקור חום חיצוני שעל ידו הוא מבשל את האוכל.

וכבר דנו כע"ז החזון איש והגרש"ז **אור"כ** זצ"ל במנחת שלמה סי' י"ב לגבי בישול מים כאשר המים המתבשלים הן הם מוליכי זרם החשמל והם מתבשלים ע"י זרם האלקטרונים העובר בהם שלדעת החזו"א יש בזה חשש בישול דאורייתא והגרש"ז טען לעומתו דאין בזה בישול כלל דאין זה תולדות אש כיון שאין כאן לא אש ולא תולדותיה דהלא אין בישול זה בא ע"י מקור חום חיצוני והחזו"א חידש דיש בישול אף "בעיבור" של אש ועי"ש במנח"ש שנתמה בזה. אך מ"מ יש לדון בכ"ז מטעם אחר, דמ"מ אין זה דרך בישול כמבואר ולא עדיף מתולדות חמה אלא גרע מיני'.

ו

וכל עיקר הנחת כת"ר (וכך ראיתי שהניחו כמה גדולי הזמן וכ"ה באגר"מ הנ"ל), דבזמנינו דרך לבשל בתנורים אלו, אינו פשוט ובאמת עיקר שימוש תנור זה להפשרה ולחימום אוכל מבושל אבל האפוי והמבושל בו טעמו תפל ואינו פריך ואין טעמו כטעם האפוי והמבושל ע"י חום חיצוני ואין בו עיקר דרך בישול כלל. **ומשום** כך נלענ"ד דאין בבישול ע"י תנור זה חשש איסור דאורייתא, ואף לגבי איסור דרבנן יש להסתפק דהלא לא גזרו אלא תולדות חמה אטו תולדות האור אבל

שבהם אין האדם מתעסק ועושה ע"י בישול בשבת כיון שהולך לאיבוד וחילק מלאכה משא"כ בתנור שהוא מכניס את כתר"ר בין דברי החתם סופר שבו המתבשל האוכל ומוציאו בשבת והוי כעין מעשה הולך לאיבוד ונשרף לני"ד שבו הטיפות הבישול, זה הנלענ"ד בשאלתא דא. נשארות בעולם. הנה ודאי ופשוט שיש לחלק בין דברי החתם סופר לני"ד ולא

^{האפי' החכמה}

ז

[מה שכתב בחוץ דבריו לדון במה הבאתי ראיה מהחת"ס לדברינו אלא אדרבה לפי דרכי ביאורתי גם את דברי החת"ס, ויסוד הדבר לענ"ד הוא דכל מלאכות שבת הוי הכשר וקירוב הנאת האדם ולפיכך אין גדר מלאכה אלא כשיש בפועל ובמציאות פרי למלאכתו ואפשר דבמעט הלחות שנשאר על דפנות הכוס שאין בהם ממש והנאה אין בו גדר מלאכה. אך מ"מ לא כתבתי זאת אלא כמעיר ולא להלכה כמבואר שם בספרי ודו"ק בכ"ז].

שעות הנר ע"י הדלקתו דאין בו איסור שכתבתי בספרי מנחת אשר למס' שבת סי' ס"ח אות ר' במה שדנו פוסקי זמנינו אם צריך לנגב כוס לפני שמערה לחוכו מים מכלי ראשון דלענ"ד אין בזה אי' בישול כיון שאין בזה דבר ממשי המתבשל וכל מלאכות שבת הם קירוב הנאתו של אדם ובתוך דברי הבאתי גם את דברי החתם סופר בשו"ת יו"ד סי' צ"ב לגבי בישול שעות הנר ע"י הדלקתו דאין בו איסור

פירוש הגר"י סלנטר זצ"ל על מימרת הזוהר

"תפתחון תרעי דחכמתא"

זוהר וירא דף קי"ז ע"א - "תפתחון תרעי דחכמתא לעילא ומבועי דחכמתא לתתא" וכו'. שמעתי מא"ד מו"ר הגאון הגדול וצדיק יסוד עולם וכו' כקש"ת מו"ר ישראל סלאנטר זצ"ל שפירושו ע"ד שאמר שבבוא עשרת ימי תשובה שערי תשובה נפתחין, ומ"מ לא הכל שבים בתשובה אז. רק פשוט שהכוונה שהפתח נפתח לפני מי שרוצה להכנס, ומי שישתדל בעיקרי התשובה יקובל אז. כן הכוונה שיתפתחו שערי חכמה, ומבועי דחכמה שמי שירצה לעמול ולטרוח הרבה לשם שמים אחרי החכמה, יהי הפתח פתוח לפניו להשיגה ביותר ולהצליח בה, עכ"ד מה שלקחה אזני מפיו ד"ל.

(מתוך כת"י של אריה לייב ליפקין מקראטינגא)